

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Poczta polowa 53 ~~Warszawa~~ dn. 15. lipca 1920 r.

413872
ca 2P

Oddział II Informacyjny

Nr 28771 (III).

TAJNE

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

w B e l w e d e r z e.

Przedkłada się referat o Litwie, opracowa-
ny na zasadzie raportów Kpt. Kościałkowskiego
i wiadomości z misji francuskiej.

1 załącznik.

Za zgodność:

potulski

I. Zastępca Szefa Sztabu
K U L I N S K I m.p.
Generał = porucznik.

O t r z y m u j ą:

Adjutantura Generalna,
M.S.Wojsk. Oddział II.Sztab.
M.S.Zagranicznych.

~~NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH~~
~~ADJUTANTURA GENERALNA~~
~~WARSZAWA~~
~~413872 dn. 18/VII 1920~~

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

WIADOMOSCI Z LITWY.

a. wojskowe.

Armja litewska składa się obecnie z 3 uformowanych dywizji! 1. dywizja ze sztabem w Kownie zajmuje linię frontu od Druskienik do Ucian, obejmując 1., 8. i 7. pułki piech. i 2 dywizjony artylerji ; 2. dywizja ze sztabem w Szawlach obejmuje 2., 4, i 5, p.p., z których ostatni wraz z Marjampolskim baonem zapasowym zajmuje odcinek frontu od Druskienik do granicy Pruskiej, dwa zaś pozostałe stoją wewnątrz kraju. 3. dywizja ze sztabem w Jełówece zajmuje linię frontu od Iłłuksz ty do Ucian, obejmując 3., 6. i 9.. pozatem armja litewska posiada jeszcze zapas artylerji zwłaszcza ciężkiej w Kownie uformowany pułk jazdy, pułk straży pogranicznej, bataljony zapasowe dla każdego (?) z pułków p.p. oddziały techniczne, szkoły wojskowe i.t.d.. Według niesprawdzonych jeszcze wiadomości formuje się w Kielmach 4. dywizja z niemieckimi instruktorami. Armja litewska liczy ogółem 40.000 ludzi, wliczając w to liczne oddziały etapowe. i komendanckie (przy naczelnikach powiatu, rodzaj policji). Dział posiada Litwa conajmniej 100, wiadomości o wwozie większej ilości nie dały się sprawdzić. Karabinów maszynowych posiada ona od 200 do 300 . Nabbi w magazynach jest pod dostatkiem. Samolotów posiada Litwa kilkanaście. O czołgach dotychczas wiadomości nie było. Według obliczeń francuskich mobilizacja częściowa dałaby Litwie 100.000 wojska, licząc po 15.000 na każdy rocznik mobilizacyjny. Zdaje się jednak, że taką liczbę mogłaby Litwa osiągnąć tylko już w razie najwyższego wysiłku. Ekwipunek wojska litewskiego jest angielski, po części pochodzenia amerykańskiego, jednak w oddziałach zapasowych dużo widać żołnierzy w ubraniach cywilnych z powodu braku mundurów. Uzbrojenie naogół jest dobre, przeważnie pochodzenia niemieckiego. Duch w wojsku pomimo szerokiej agitacji komunistycznej naogół nie jest zły, nie można jednak zauważyć w szeregach litewskich zapалу wojennego przeciwko Polsce, pomimo agitacji szowinistów. Zwłaszcza korpus oficerski litewski, w ^{wielkiej} swojej części pochodzenia polskiego, wcale nie sympatyzuje z ideą pochodu na Polskę, i z największą odrazą myślą o ewentualności sojuszu militarnego z bolszewikami. Oficerowie ci, którzy przechodzi-

li szkołę bolszewicką w Rosji zupełnie jej mają dosyć i instynktywnie bardziej ciążą ku tradycjom żołnierskim, charakteryzującą armję polską. Nastroje militarne wogóle bardzo zakorzenione są wśród oficerów litewskich, i o ile one z jednej strony karzą im się wzorować na Niemcach, tak z drugiej napełniają ich wstrętem dla bolszewizmu. Jedynie oficerowie Rosjanie, którzy obecnie mają być powołani do wojska wskutek mobilizacji, pod wpływem głoszonej przez bolszewików krucjaty antypolskiej, o charakterze nacjonalistyczno - bolszewickim, pałają wprost nienawiścią do Polski; o odnośnej robocie oficerów niemieckich zatrudnionych w armji litewskiej dużo się mówi, niema jednak konkretnych danych. Ma się raczej wrażenie, że pomoc militarna dostarczona Litwie przez Niemców ma raczej charakter handlowy, będąc dobrze opłaconą skórą litewską, drzewem i lnem.. Wiadomość o ogłoszeniu przez Tarybę mobilizacji powszechnej nie sprawdziła się. Dotychczas wiadomo tylko napewno o mobilizacji 2 roczników i to w powiatach przyfrontowych. Zaznaczyć jeszcze należy, że obecnie oddziały litewskie, stojące wewnątrz kraju zajęte są w ściganiu bandytów i dezertarów, których całe bandy włóczą się po lasach, będąc postrachem dla ludności. Obsada linii demarkacyjnej przez Litwinów jest bardzo słaba, ograniczają się oni ~~do~~ w zupełności do wystawiania nielicznych placówek naprzeciwko naszych. Na froncie polsko - litewskim panuje naogół spokój zupełny, zakłócany tylko przez agitatorów, buntujących mieszkańców wsi, leżących po naszej stronie kordonu, przeciwko zarządzeniom władz polskich. Naczelnym wodzem litewskim jest nadal gen. Bykowski, czyli po litewsku Galwidis - Bykaukas, Rosjanin z pochodzenia, typowy karjerowicz. Szefem sztabu jest pułk. Nastopka, człowiek tego samego pokroju, Ministrem wojny jest ppułk: Zukas, porządny i rozsądny oficer, politycznie zaliczający się do social - ludowców. Stosunki z Berlinem sztab litewski i jego biuro wywiadowcze utrzymuje za pośrednictwem Ostdeutscher Heimatdienst w Królewcu, mającego swoją ekspozyturę w Kownie (inżynier Burman i jego zgraja pomocników). W ostatnich dniach czerwca odbyło się posiedzenie w sztabie generalnym w Kownie z udziałem 21 oficerów. Nastrój był wyraźnie przeciwsejmowy. Wojskowi niezadowoleni są z rządów chrześcijańskiej demokracji (skrajnych szowinistów) i żąda-

PLSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ją stosowania środków energicznych w celu zwalczania propagandy bolszewickiej., która najbardziej są zagrożone 2.p.p. i niektóre oddziały techniczne (oraz poniekąd i artylerja). Jak już zaznaczono poprzednio skutki jej jak dotychczas nie są groźne.

b. polityczne.

1. polityka zewnętrzna.

Litwa dotychczas znajduje się wciąż pod wpływami Anglii z jednej i Niemiec z drugiej strony. Wpływy te dotychczas bynajmniej się nie krzyżowały. To też przedstawiciel angielski w Kownie pułk: Ward jest w wiadomo jaknajlepszych stosunkach z tamtejszym konsulem niemieckim. Oba państwa dążyły zgodnie do gospodarczego eksploataowania Litwy i do robienia z niej korytarza do Rosji, podsycając równocześnie jej szowinizm antypolski w celu zaszachowania od północy zbyt mocarstwowych zapędów " Rzeczypospolitej ". Obennie jednak pod wpływem grożącej Europie nawały bolszewickiej i osłabienia tak wygodnej dla zachodu barjery polskiej Anglicy zmienili swoją politykę, dążąc do pogodzenia Litwy z Polską. Rząd angielski stara się co prawda, korzystając z sytuacji, wytargować jaknajwięcej dla Litwy w Warszawie, z drugiej zaś strony niedwuznacznie ~~dała~~ dała do zrozumienia Litwie, że należy pogodzić się z Polską.

Jak na to zareagują Niemcy i jaka decyzję ostatecznie poweźmie rząd Kowiński narazie niewiadomo . Są jednak pewne dane, pozwalające przypuszczać , iż orientuje się on dostatecznie w groźnym i Litwie niebezpieczeństwie bolszewickim i że mobilizacja przezeń zarządzone nie tyle zwrócona jest przeciwko Polsce jak dla obrony granic na wypadek odwrotu wojsk polskich i zagrożenia Litwy tak " okupowanej", jak nieokupowanej inwazją czerwoną, to też organ rządowy " Lietuva " zamieścił 1. lipca artykuł, zwracający się nader życzliwie do Polski, domaga się jedynie oficjalnego uznania Litwy przez Polskę i zniesienia okupacji niektórych obszarów, obiecując Polsce wzamian za to dostęp do morza przez Kłajpedę dogodniejszy jak ona twierdzi dla nas niż przez Gdańsk. Również prezydent Smetona wyraził się na zebraniu oficerskim, że racjonalna polityka wymaga w obecnej chwili oparcia się Litwy o Polskę.

Tak dyplomacja litewska zagranicą jak i umiarkowanych kołach kra-
ju nie stawia już sprawy Wilna w formie tak nieprzejednanej jak
dotychczas, wspominając nawet o możliwości załatwienia jej drogą
plebiscytu. Symptom pewnej ugodowości w stosunku do Polski są może
po części i następstwami trudności na jakie napotykają rokowania
rosyjsko - litewskie. Oficjalnie rząd zwala te trudności na dzie-
dzinę ekonomiczną, przypuszczać jednak należy, że są one raczej
natury politycznej. Chociaż wyniki i stan obecny tych rokowań
stanowią ścisłą tajemnicę rządową nie ulega wątpliwości, że żąda-
ny przez bolszewików sojusz militarny rosyjsko - litewski nie udał
się w zupełności, Litwini jak się zdaje nie są tak naiwni by zgo-
dzić się na rolę wyspy w morzu bolszewicko - niemieckim, Koli oczy-
wiście bardzo czasowej i zależnej od własnych przemożnych opieku-
nów. Zbyt drogo musieliby zapłacić za chwilowy tryumf odebrania
Polakom Wilna, Grodna, Lidy i Święcian. Stosunki litewsko - ło-
tewskie również nie należą do najlepszych, naogół jednak Łotysze
objawiają wielką ugodowość w stosunku do Litwy. Co sędzie rozjem-
czym pułk. Talenta mającym rozstrzygnąć w sporze granicy litewsko-
łotewskiej głównie sprawę powiatu Iłłuksztańskiego i Połagi nara-
zie głucho.

ka 2. Polity wewnętrzna.

Rządy na Litwie sprawuje obecnie chrześcijańska demokracja
oraz zblokowani z nią socjal-ludowcy, do których należy między in-
nymi obecny premier Grimijus. Chrześcijańskim demokratom jest mię-
dzy innymi minister spraw zagranicznych ks. Purycki, chytry je-
zuita, zdeklarowany germanofil, były poseł litewski w Berlinie.
Z dawnych ~~znanych~~ ministrów byłego gabinetu, były premier Galwanowski jest
obecnie ministrem skarbu, handlu i przemysłu, Woldemaras zaś rzą-
dzie już nie figuruje. Znajdujemy również w rządzie dwóch minist-
rów narodowościowych, żyda Sołowiejczyka i białorusina Siemaszkę.
Najpoważniejszym kandydatem na prezydenta Litwy jest obecnie in-
żynier Naruszewicz, znany moskalofil, członek delegacji litwskiej
w Moskwie, kandydatura umiarkowanego w stosunku do Polski redak-
tora Birzyszki w Wilna niestety jak się zdaje upadła. Rządzący
chrześcijańscy demokraci, czyli partja księży i Litwómanów, zaśle-
pieni w swoim szowinizmie bardzo ostro są zwalczani z jednej stro-

ny przez socjal-demokratów, nienawidzących ich jako przedstawicieli burżuazyjnego reżimu i kocięjących bolszewików, którzyby dopiero na Litwie przeprowadzili sprawiedliwe rządy, z drugiej zaś strony przez umiarkowane pod względem społecznym koła inteligencji mieszczańskiej, których reprezentacją polityczną jest partja Pażanga, licząca wielu zwolenników wśród urzędników i oficerów h
cocią przy wyborach do sejmu nie przeprowadziła ani jednego posła. Partja ta marzy o rozpędzeniu konstytuancy i ustanowieniu rządów dyktatorskich na Litwie przy pomocy bagnetów niemieckich Freikorpsu. wobec tego chętnie okiem spoglądają oni na knowania komunistyczne na Litwie, licząc na to, że ewentualny wybuch bolszewicki ułatwiłby im zamach prawicowy. Przy tej sposobności należy jednak jeszcze raz stwierdzić, że knowania militarne Niemców na Litwie, dążące do wciągnięcia Litwy w orbitę przyszłych ścisłych stosunków niemiecko - rosyjskich nie dążą koniecznie do bezpośredniego wywołania konfliktu zbrojnego litewsko - polskiego, lecz raczej są obliczone na dalszą metę. Najlepiej chyba świadczy ~~Finlandja~~ Finlandja, że silny germanofilizm w tych krajach nie jest równoznaczny z wrogim stanowiskiem wobec Polski. Należy mieć nadzieję, że uznanie Litwy de facto przez Polskę rozpocznie nową erę stosunków polsko - litewskich. Należy sobie przy tym uświadomić, że Litwini boją się koncepcji Wielkiej Litwy ponieważ ^w takiej byliby ^{w mniejszości} ~~zamajolizowani~~. Poprawieniu się st^osunków polsko litewskich nie przeszkadza na Litwie sprawa rolna, ponieważ rząd litewski o reformie rolnej poważnie nie myśli, oraz stosunki pomiędzy chłopami i obszarnikami są zupełnie dobre.

c. ekonomiczne.

Stan gospodarczy Litwy naogół bardzo jest zadowalający, z powodu zakazu wywożenia środków żywności zagranicę, rynek żywnościowy dobrze jest zaopatrzonej i tani: Waluta litewska (ost-ruble i marki niemieckie) stoi niezłe, głównie dzięki kredytowi niemieckiemu i wielkim transakcjom leśnym firm angielskich. O len litewski współzawodniczy już kilka państw. Koleje litewskie naogół są w dobrym stanie, chociaż daje się odczuć brak wagonów. Kursuje

mniejszej po jednej parze pociągów na dobę. W Kownie znajduje się mnóstwo kupców i agentów handlowych niemieckich. Poza to handel ześrodkowuje się oczywiście w rękach izraelitów, mocno zrusyfikowanych usposobionych germanofilsko i dyszących nienawiścią do wszystkiego co polskie.

Juliusz
W

genji mieszczńskiej, których reprezentacja polityczna gospodarza
Pana, licząc wzięcie w ogółnie w rękach niemieckich i oficerów
coś przy wyborach do senatu nie przeprowadziła ani jednego po-
sta. Partja ta ma w sobie o rozpadaniu konstytucyj i ustanowieniu
rządów dyktatorskich na Litwie przy pomocy pagnatów niemieckich
Praktycznie. Wobec tego cała Litwa spogladajaca na Kownia
komunistyczne na Litwie, licząc na to, że wewnetrzny wybuch
polskiej ustawiłby im w ramach prawicy. Przy tej sposobności
należy jednak jeszcze raz stwierdzić, że Kownia militarna
niemców na Litwie, będąc do wojennej Litwy w orbicie przysiężnych
ścisłych stosunków niemiecko - litewskich nie będą koniecznie
do bezpośredniego wywołania konfliktu zbrojnego litewsko - pols-
kiego, lecz raczej są odwołane na dalszą metę. Najlepiej chyba
dwie strony Litwy Litwy, że Litwa germanofilizm w tych krajach
nie jest równoznaczny z wrznięciem stanowiskiem wobec Polski. Należy
niech nadziejemy, że uznania Litwy do faktu przez Polskę rozpoznania
nowe try stosunków polsko - litewskich. Należy sobie przy tym
uświadomić, że Litwa nie jest niekonsekwentna w swojej Litwy ponie-
waż takiej sytuacji Litwy. Wskazaniem się Litwy do stosunków polsko
litewskich nie przeszkadza na Litwie sprawa rolna, ponieważ rząd
litewski o reformie rolnej powołanie nie wysłał, oraz stosunki pomie-
dzy chłopami i obszarnikami są zupełnie dobre.

c. ekonomiczne.

Stan gospodarczy Litwy należy bardzo jest zadowalający, a po-
wodu braku wywołania środków żywności z granic, rynek żywnościowy
dobrze jest zapasowany i tam. Waluta litewska (ost-ruble i kar-
ki niemieckie) stoi nisko, głównie dzięki kredytowi niemieckiemu
i wielkim transakcjom leasingu firm angielskich. O ten litewski
współzależności już kilka państw. Kolej litewska należy do
dobrym stanie, chociaż daje się odczuć brak wagonów. Kuruje

